

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET TESTA PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 20877/04)

PRESUDA

STRASBOURG

12. srpnja 2007.

Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Testa protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

- g. C.L. ROZAKIS, *predsjednik*,
- g. L. LOUCAIDES,
- gđa N. VAJIĆ,
- g. A. KOVLER,
- g. K. HAJIYEV,
- g. D. SPIELMANN,
- g. S.E. JEBENS, *suci*,
- i g. S. NIELSEN, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 21. lipnja 2007. godine donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 20877/04) protiv Republike Hrvatske koji je 28. travnja 2004. godine hrvatska državljanka, gđa Ksenija Testa („podnositeljica zahtjeva“), podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“).

2. Podnositeljicu zahtjeva zastupala je gđa V. Kučić, odvjetnica iz Odvjetničkog ureda Hanžeković i Radaković iz Zagreba. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njena zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Dana 14. rujna 2006. godine Sud je odlučio obavijestiti Vladu o prigovorima koji se odnose na uvjete u Kaznionici Požega i na miješanje zatvorskih vlasti u slobodu dopisivanja podnositeljice zahtjeva. Primjenjujući članak 29. stavka 3. Konvencije, odlučio je istovremeno odlučiti o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

4. Podnositeljica zahtjeva rođena je 1965. godine i trenutačno je na odsluženju zatvorske kazne u Kaznionici Požega.

1. Kazneni postupak protiv podnositeljice zahtjeva

5. Dana 24. travnja 2001. Općinski sud u Požegi proglasio je podnositeljicu zahtjeva krivom za prijevare i osudio je na kaznu zatvora od osam mjeseci. Sud joj je naložio i da plati 44.000 hrvatskih kuna (HRK) na ime naknade štete oštećeniku. Županijski sud u Požegi potvrdio je prvostupanjsku presudu 21. studenoga 2001.

6. Podnositeljica zahtjeva bila je na odsluženju kazne u Kaznionici Požega od 10. siječnja do 29. kolovoza 2003., kad je uvjetno otpuštena. Uvjetni joj je otpust istekao 10. rujna 2003.

7. Dana 22. studenoga 2001. Općinski sud u Zagrebu proglasio je podnositeljicu zahtjeva krivom po osam točaka za kazneno djelo prijevare, osudio je na kaznu zatvora od četiri godine i oduzeo joj 210.782 HRK imovinske koristi ostvarene kriminalnim aktivnostima. Sud joj je naložio i da plati 359.416,17 HRK na ime naknade štete raznim oštećenima. Šesta točka presude kojom je podnositeljica zahtjeva proglašena krivom bila je identična kaznom djelu za koje je podnositeljicu zahtjeva 24. travnja 2001. osudio Općinski sud u Požegi.

Presudu je 8. srpnja 2003. potvrdio Županijski sud u Zagrebu, koji je zasjedao kao žalbeni sud.

8. Dana 6. travnja 2005. podnositeljica zahtjeva počela je služiti izrečenu joj kaznu.

9. Dana 21. listopada 2005. podnositeljica zahtjeva podnijela je zahtjev za obnovu postupka, tvrdeći da je dvaput osuđena za isto kazneno djelo. Dana 15. veljače 2006. Općinski sud u Zagrebu usvojio je njezin zahtjev. Dana 12. travnja 2006. Općinski sud u Zagrebu oslobodio je podnositeljicu zahtjeva od optužbe za prijevaru za koju ju je već bio osudio Općinski sud u Požegi, te je potvrdio presudu u odnosu na druge optužbe za koje je proglašena krivom 22. studenoga 2001. Sud ju je osudio na kaznu zatvora od tri godine i oduzeo joj 166.782 HRK ostvarenih kriminalnim aktivnostima.

2. Zdravstveno stanje podnositeljice zahtjeva

10. Medicinska dokumentacija koju je podnositeljica zahtjeva dostavila pokazuje da ona od 1996. boluje od kroničnog hepatitisa (hepatitis C) s veoma visokom viremijom (prisutnost virusa u krvi). Neuspješno se liječila interferonom. Zbog posljedica te bolesti oštećena su joj jetra, a opće joj je zdravstveno stanje vrlo loše. Ljudi s hepatitisom C pate od stalne iscrpljenosti, bolova u abdomenu, zglobovima i mišićima, mučnine i slabosti, a često i od depresije. Potrebna je prehrana s niskim udjelom masnoća kako bi se smanjilo oštećenje jetara. Bolest može završiti i smrću. Neutvrđenog se datuma podnositeljica zarazila i hepatitisom A. Uz sve to, boluje i od endometrioze.

3. Prvi boravak podnositeljice zahtjeva u Kaznionici Požega i u Zatvorskoj bolnici

11. Tijekom svoga prvog boravka u Kaznionici Požega, od 10. siječnja do 29. kolovoza 2003., podnositeljica zahtjeva kažnjena je za svoje pokušaje da se žali na uvjete u zatvoru stavljanjem na niskokalorijsku dijetu. Prvo joj je dodijeljen posao koji je uključivao rukovanje otapalima bez ikakve zaštite, a kasnije je morala raditi u punom radnom vremenu na poslovima kopanja šljunka. Zbog toga je kolabirala i prevezena u Bolnicu za osobe lišene slobode (u daljnjem tekstu: „bolnica“) gdje je provela oko dva i pol mjeseca. Prevezena je kombijem, u pratnji vozača, medicinske sestre i policajke. Prijevoz je trajao nekoliko sati, a imali su nekoliko stanki za kavu i jednu stanku za ručak za vrijeme kojih su podnositeljicu zahtjeva ostavili u zatvorenom kombiju bez hrane ili vode i sa zatvorenim prozorima.

12. U bolnici je podnositeljica zahtjeva dijelila sobu s još pet zatvorenica, od kojih je većina bolovala od raznih duševnih poremećaja ili epilepsije. Soba nije imala sanitarni čvor. Zajednički sanitarni čvor dijelili su zatvorenici i zatvorenice s istoga kata. Pristup zahodima bio je dopušten samo u pratnji zatvorskog čuvara. Svi su zatvorski čuvari bili muškarci. Molbe za pratnju do zahoda često bi se dulje vrijeme ignorirale. Pristup zahodu nije bio moguć tijekom noći, pa su zatvorenice morale koristiti zajedničku noćnu posudu (jednu za šest zatvorenica). Sobe su bile otključane sat vremena na dan kada bi se zatvorenicama dopustilo izaći u hodnik, istuširati se ili oprati odjeću. Ako bi se zatvorenica pomokrila ili ako bi povratila u sobi, to su morale očistiti ostale zatvorenice.

13. Nakon povratka u Kaznionicu Požega, podnositeljica zahtjeva opet je dobila posao koji je uključivao rukovanje s otapalima, bez ikakve zaštite. Nakon što je još jednom kolabirala, dodijeljen joj je drugi posao.

14. Podnositeljica zahtjeva puštena je 29. kolovoza 2003. Uvjetni joj je otpust istekao 10. rujna 2003.

4. Drugi boravak podnositeljice zahtjeva u zatvoru

15. Nakon još jedne osude za kazneno djelo, podnositeljicu zahtjeva je 6. travnja 2005. policija dovela u Centar za psihosocijalnu dijagnostiku Remetinec, prihvatni centar u Zagrebu, gdje je boravila dva tjedna.

a. Tvrdnje podnositeljice zahtjeva

16. Podnositeljica zahtjeva navodi da joj nije bilo dopušteno pismeno se obratiti Sudu. Zatvorske vlasti su je u više navrata ispitivale o tome što je napisala Sudu o svom prijašnjem boravku u Kaznionici Požega i u bolnici. Nakon što je odbila odgovoriti, prebačena je u Kaznionicu Požega i smještena na zatvoreni odjel gdje se od tada nalazi.

17. Kaznionica Požega sastoji se od četiri zgrade koje su stare i loše održavane. Zidovi su bili vlažni, prozori slomljeni, a uređaji za grijanje stari i nedovoljni. Zbog toga je u ćelijama i drugim prostorima zatvora često bilo veoma hladno. Za kišnih je dana kroz krov spavaonica curila voda. Kanalizacija i vodovodne instalacije često su se kvarile, a kad bi se to dogodilo, zatvorenice danima nisu imale tekuću vodu.

18. Kaznionica Požega podijeljena je u tri odjela: otvoreni odjel s najmanjim stupnjem sigurnosti, poluotvoreni odjel sa srednjim stupnjem sigurnosti i zatvoreni odjel s najvišim stupnjem sigurnosti. Podnositeljica zahtjeva upućena je u zatvoreni odjel. Smještena je u ćeliju površine dvanaest četvornih metara s još pet zatvorenica. Kreveti su bili stari i djelomično slomljeni, a madraci rasparani i prljavi. U prosjeku su na trideset zatvorenica bila otprilike dva zahoda. Zatvorenicama nije bilo dopušteno koristiti zahod noću. Podnositeljica zahtjeva smještena je u ćeliju s jednom zatvorenicom koja je uzimala teške sedative, pa bi gotovo svake noći uprljala krevet, što je u ćeliji stvaralo nepodnošljivi smrad. U Kaznionici nije bilo dovoljno sanitarnih čvorova, pa bi zatvorenice ponekad bile poslone istuširati se u podrumu. Tuševi u podrumu bili su pljesnivi, a uokolo su često trčali miševi, žohari, štakori i mačke. Zatvorenicama nije bilo dopušteno svoju civilnu odjeću prati u praonici kaznionice, već su je morale prati na ruke i sušiti u jednoj veoma maloj prostoriji, što je stvaralo nepodnošljivi smrad.

19. Prije svakoga obroka zatvorenice bi bile postrojene u dvorištu gdje su, bez obzira na vremenske uvjete, a često i dulje vremensko razdoblje, čekale da im se dopusti ulazak u kantu. Podnositeljici zahtjeva je zbog njene bolesti postajalo sve teže podnositi ta postrojavanja.

20. Zatvorenice su prisiljavane raditi oko petnaest sati na dan. Od 12. svibnja do 25. studenoga 2005. podnositeljica zahtjeva nije radila zbog svoga zdravstvenog stanja, ali kasnije se dobrovoljno javila za rad kako bi zaradila barem nešto novaca potrebnih za kupnju vitamina i određene hrane. Podnositeljica zahtjeva je zarađivala između 300 i 400 HRK na mjesec, od čega je 100 HRK bila obvezna štedjeti. Radila je kao švelja. Bilo joj je dopušteno sat vremena na dan odmarati se u krevetu. Ostali dio dana spavaonice su bile zaključane. Ako se trebala više odmarati, svaki je put za to morala zatražiti dopuštenje liječnika. Podnositeljici zahtjeva bilo je gotovo nepodnošljivo to što nije mogla ostati u krevetu dulje vrijeme tijekom dana jer je patila od iscrpljenosti povezane s hepatitisom C.

21. Iako je podnositeljici zahtjeva zbog njene jetrene bolesti bila propisana dijeta s niskim udjelom masnoća, posluživana joj je hrana pripremana na svinjskoj masti. Hrana posluživana zatvorenicama općenito je bila nedovoljna i niske kakvoće. Kruh je često bio star, a hrana bi se često pokvarila. Doručak se često sastojao od žlice čiste svinjske masti.

22. Kod liječnika je bila jednom i to 21. veljače 2006. U liječničkoj dokumentaciji samo se navodi da je test na hepatitis C pozitivan i da joj viremija iznosi 2.556.220 jedinica/ml seruma. Osim toga, podnositeljica zahtjeva nije slana ni na kakve liječničke kontrole unatoč tome što je imala tešku bolest koja je zahtijevala redovite pretrage i kontrole. Od svoga

dolaska u Kaznionicu Požega, podnositeljica zahtjeva nije bila kod hepatologa. Izjavila je da nije tražila da bude poslana u zatvorsku bolnicu jer su tamo uvjeti bili još gori nego u Kaznionici Požega.

23. Sva pisma koja su zatvorenice slale i primale cenzurirana su. U nekoliko je navrata podnositeljici zahtjeva bilo rečeno da skрати pisma upućena članovima svoje obitelji i da im ne piše o uvjetima u zatvoru. Pošta se primala s do dvadeset dana zakašnjenja. Pošta koja nije poslana preporučeno često uopće ne bi stigla na odredište. Zatvorenice su morale snositi sve troškove poštarine. Svi telefonski razgovori su se nadzirali. Zatvorenice su po svemu sudeći morale snositi troškove telefonskih poziva koje su obavile. Podnositeljica zahtjeva izjavila je da nije obaviještena da ima pravo na ikakve posjete.

b. Tvrdnje Vlade

24. Vlada tvrdi da je kaznionica izgrađena 1915. godine i da je prilagođena životu i smještaju zatvorenica na način da se zadovolje uvjeti propisani mjerodavnim zakonodavstvom. U kaznionicu se moglo smjestiti 157 zatvorenica, a s danom 5. listopada 2006. tamo su bile 72 zatvorenice. Svaki se odjel sastojao od spavaonica, sanitarnih čvorova, dnevnog boravka, čajne kuhinje, prostora za pušače, prostora za slobodne aktivnosti, knjižnice s kompjuterskom opremom te prostora za održavanje vjerskih obreda. Zatvorenicama je bilo dopušteno koristiti zahode i ostale sanitarne opreme u svako doba i u neograničenom trajanju. Svaki dnevni boravak bio je opremljen televizijskim prijemnikom i DVD uređajem ili videorekorderom. Zatvorenicama je bilo dopušteno gledati televiziju radnim danom do 23.00 h, a subotom i nedjeljom do ponoći.

25. Što se tiče osobne situacije podnositeljice zahtjeva, Vlada je ustvrdila da je nakon početnog jednotjednog boravka na Prijamnom odjelu, podnositeljica zahtjeva smještena na zatvoreni odjel i raspoređena u neradnu skupinu zbog svoga zdravstvenog stanja. Kod podnositeljice zahtjeva uočeni su manji adaptacijski problemi jer je većinu vremena provodila neuposlana, samo je slušala glazbu. Povremeno se sukobljavala s ostalim zatvorenicama. Nedostajalo joj je motivacije za aktivnije sudjelovanje u provedbi pojedinačnog programa, bila je pasivna i inertna, bez uvida u vlastito ponašanje, a u odnosu na kazneno djelo bila je nekritična. Međutim, s vremenom se stav podnositeljice promijenio u pozitivnom smjeru. Počela je pokazivati veći stupanj motivacije za izvršavanje svojih svakodnevnih obveza, a u savjetodavnom je radu surađivala na zadovoljavajući način, distancirajući se od negativnih zbivanja na odjelu te okupirajući se samom sobom. Izrazila je želju i za radnim angažmanom, te je od 23. studenoga 2005. zaposlena u praonici rublja, na lakšim poslovima.

26. Od 1. lipnja 2006. podnositeljici zahtjeva utvrđena je razina pogodnosti „uspješna“, što je imalo za posljedicu njen premještaj na poluotvoreni odjel 2. kolovoza 2006. Od tad podnositeljica zahtjeva koristi sljedeće pogodnosti: telefoniranje u slobodno vrijeme, bez nadzora; neograničeno dopisivanje o svom trošku, bez nadzora; primanje paketa jednom na mjesec i blagdanom; izvanredni prijem paketa jednom u dva mjeseca; jednosatni posjet dva puta na mjesec i blagdanom, s nadzorom; trosatni mjesečni posjet bez nadzora.

27. Kad je riječ o medicinskoj skrbi pruženoj podnositeljici zahtjeva, Vlada je ustvrdila da su u Kaznionici zaposleni jedan liječnik i tri medicinske sestre. Tijekom drugog boravka podnositeljice zahtjeva u Kaznionici, dopušteno joj je da prestane raditi dok sama nije zatražila ponovni radni angažman. Propisana joj je jetrena i vitaminska dijeta, te joj se nudio svježi sir i mliječni proizvodi. Dana 4. siječnja 2006. učinjeno joj je kvalitativno i kvantitativno određivanje kroničnog hepatitisa i obaviještena je o nalazu. Od 5. svibnja 2005. bila je kod zatvorskog liječnika 43 puta.

28. Kad je riječ o pravu podnositeljice zahtjeva na slobodu dopisivanja, Vlada je ustvrdila da je podnositeljica zahtjeva mogla slati i primiti pisma na vlastiti trošak bez ikakvog

ograničenja. Tijekom svoga boravka na zatvorenom odjelu trebala je svoja pisma predavati otvorena, dok su se pisma upućena njenom pravnom zastupniku, tijelima državne vlasti i međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava trebala predati zatvorena. Pošiljke su se mogle slati bilo koji dan.

5. Pravna sredstva što ih je podnositeljica zahtjeva iskoristila

29. Čini se da se podnositeljica zahtjeva žalila zatvorskim vlastima, Ministarstvu pravosuđa i Predsjedniku Republike Hrvatske. Nije dostavila preslike pisama koje je slala tim tijelima, navodeći da ih nije niti napravila. Međutim, dostavila je dopis od 5. rujna 2005. što joj ga je poslalo Ministarstvo pravosuđa, Središnji ured Uprave za zatvorski sustav, koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

"Ministarstvo pravosuđa, Središnji ured Uprave za zatvorski sustav zaprimio je Vašu pritužbu od 17. kolovoza 2005. u kojoj ste izrazili nezadovoljstvo uvjetima smještaja s drugim zatvoricama, pristupom zatvorskih službenika, zdravstvenom skrbi i načinom korištenja Vašega slobodnog vremena."

Prigovori podnositeljice zahtjeva proglašeni su neutemeljenima.

30. Nadalje, Vlada je dostavila prigovor što ga je podnositeljica zahtjeva podnijela dopisom od 28. rujna 2005. upućenim sucu izvršenja u Županijskom sudu u Požegi, u kojem je između ostalog tvrdila da boluje od kroničnog hepatitisa i da se, zbog svoje bolesti, ne može pridržavati zatvorskoga režima. Sudac je 19. listopada 2005. obavio razgovor s podnositeljicom zahtjeva, ali nije donio nikakvu formalnu odluku o njenim prigovorima. Taj razgovor i naknadne radnje bili su isključivo usredotočeni na davanje savjeta podnositeljici zahtjeva o podnošenju zahtjeva za obnovu postupka (vidi stavak 9. ove presude).

II. MJERODAVNI MATERIJAL IZVAN KONVENCIJE

1. Mjerodavno domaće pravo

31. Članak 23. Ustava Republike Hrvatske predviđa:

„Nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvu obliku zlostavljanja...“

Zakon o izvršavanju kazne zatvora („Narodne novine“, br. 128/1999 od 30. studenoga 1999. te br. 190/2003 od 3. prosinca 2003. (pročišćeni tekst) – „Zakon“) stupio je na snagu 1. srpnja 2001., a odredbe koje se odnose na suca izvršenja stupile su na snagu šest mjeseci kasnije, 1. siječnja 2002. Mjerodavne odredbe Zakona glase kako slijedi:

PRITUŽBA ZATVORENIKA

Članak 15.

„(1) Zatvorenik ima pravo pritužbe na postupak i odluku zaposlenika kaznionice, odnosno zatvora.

(2) Pritužba se podnosi usmeno ili pisanim putem upravitelju kaznionice, odnosno zatvora (u daljnjem tekstu: upravitelj), sucu izvršenja ili Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav. Pisana pritužba sucu izvršenja ili Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav upućuje se u omotu koji uprava kaznionice, odnosno zatvora ne smije otvoriti...“

SUDSKA ZAŠTITA PROTIV POSTUPKA I ODLUKE UPRAVE
KAZNIONICE, ODNOSNO ZATVORA**Članak 17.**

„(1) Protiv postupka i odluke kojom se zatvorenik nezakonito prikraćuje ili ograničava u nekom pravu iz ovoga Zakona zatvorenik može podnijeti zahtjev za sudsku zaštitu.

(2) O zahtjevu za sudsku zaštitu odlučuje sudac izvršenja.“

SMJEŠTAJ, OPREMA I PREHRANA ZATVORENIKA

Članak 74.

„(1) Smještaj zatvorenika treba odgovarati zdravstvenim, higijenskim i prostornim zahtjevima, te klimatskim prilikama.

(2) Zatvorenika se u pravilu smješta u zasebnu prostoriju...

(3) Prostorije u kojima borave zatvorenici moraju biti čiste, suhe i dovoljno prostrane. Za svakog zatvorenika u spavaonici mora biti najmanje 4 m² i 10 m³ prostora.

(4) Svaka prostorija mora imati dnevno i umjetno svjetlo ...

(5) Kaznionice i zatvori moraju imati sanitarne uređaje koji omogućuju obavljanje fizioloških potreba u čistim i primjerenim uvjetima kad god to zatvorenici žele.

(6) Pitka voda uvijek mora biti dostupna svakom zatvoreniku.“

Članak 77.

„(1) Kaznionica, odnosno zatvor osigurava zatvoreniku rublje, odjeću, obuću i posteljinu prikladno klimatskim uvjetima.“

Članak 78.

„3. Zatvoreniku se osiguravaju najmanje tri obroka dnevno kalorične vrijednosti od najmanje 3000 kcal dnevno. Sastav i hranidbenu vrijednost hrane nadzire liječnik ili druga osoba medicinske struke.“

ZAŠTITA ZDRAVLJA

Članak 103.

„(1) Zatvoreniku se osigurava liječenje i redovita briga o tjelesnom i duševnom zdravlju...“

DOPISIVANJE

Članak 124.

„(1) Zatvorenik ima pravo na neograničeno dopisivanje na vlastiti trošak.

...

(4) Zatvorenik se ima pravo, bez ograničenja i nadzora sadržaja pisma, dopisivati s odvjetnikom, tijelima državne vlasti i s međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava kojih je Republika Hrvatska članica...“

2. Mjerodavna izvješća

32. Mjerodavni dio Izvješća o posjetu Ministarstva pravosuđa Kaznionici u Požegi 7. travnja 2006., objavljenog na službenoj internetskoj stranici Ministarstva pravosuđa, glasi kako slijedi:

„ ... Ministricu pravosuđa sa stanjem u požeškoj Kaznionici upoznao je v.d. upravitelja Slavko Orešković. ... "Naše su potrebe dosta velike, a trebalo bi sanirati oštećene krovove, instalacije, vanjski zid te druge stvari, za što držimo da nam treba do 2 milijuna kuna", rekao je Orešković."

33. Mjerodavni dio Vladinog Izvješća o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu, koji je predsjedniku Hrvatskoga sabora dostavila Vlada Republike Hrvatske, aktom od 21. prosinca 2006. glasi kako slijedi:

„ ... stanje objekata Zatvorske bolnice u Zagrebu i Kaznionice u Požegi za žene su vrlo nezadovoljavajući u pogledu instalacija (plin, voda, struja, kanalizacija), građevinskog dijela objekata (narušena statika, ispadanje građevne stolarije, stanje krovništva) ...“

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE

34. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je uvjetima u kojima je dva puta služila kaznu zatvora.

a. Prvo je prigovorila glede uvjeta svoga boravka u Kaznionici Požega i zatvorskoj bolnici od 10. siječnja do 29. kolovoza 2003.

b. Kao drugo, prigovorila je glede općih uvjeta u Kaznionici Požega tijekom njenoga drugog boravka ondje, od svibnja 2005. naovamo. Osobito je prigovorila što njena bolest (kronični hepatitis) nije na odgovarajući način liječena i praćena, što nije imala odgovarajuću prehranu u tom pogledu i što joj nije u dovoljnoj mjeri pružena mogućnost potrebnog odmora zbog čega je izgubila kontrolu nad svojim zdravstvenim stanjem, a sve je to imalo za posljedicu osjećaje tjeskobe, beznađa i potištenosti. Pozvala se na članak 3. Konvencije koji glasi kako slijedi:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.“

35. Vlada je osporila tvrdnje podnositeljice zahtjeva.

A. Dopuštenost

1. Boravak podnositeljice zahtjeva u Kaznionici Požega i Zatvorskoj bolnici u Zagrebu od 10. siječnja do 29. kolovoza 2003.

36. Sud primjećuje da je podnositeljica zahtjeva otpuštena 29. kolovoza 2003., a da je njen prvi dopis Sudu poslan 28. travnja 2004.

37. Iz toga proizlazi da je ovaj prigovor podnesen nepravodobno, pa se stoga mora odbiti u skladu s člankom 35. stavcima 1. i 4. Konvencije.

2. Boravak podnositeljice zahtjeva u Kaznionici Požega od svibnja 2005. naovamo

38. Vlada je od Suda zatražila da ovaj prigovor proglasi nedopuštenim zbog neiscrpljenja domaćih pravnih sredstava. Vlada je ustvrdila da je, prema člancima 15. i 17. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, podnositeljica zahtjeva mogla podnijeti pritužbu o općim uvjetima svoga boravka u zatvoru i navodnog pomanjkanja odgovarajućeg liječenja. Takvu pritužbu ona, međutim, nije podnijela ni zatvorskim vlastima ni Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav, a niti sucu izvršenja.

39. Podnositeljica zahtjeva ustvrdila je da je iscrpila sva pravna sredstva koja su joj bila na raspolaganju u domaćem pravnom sustavu u odnosu na navodne povrede.

40. Sud primjećuje da dokumenti što su ih podnijele stranke pokazuju da je Ministarstvo pravosuđa, Središnji ured Uprave za zatvorski sustav, u svom dopisu podnositeljici zahtjeva od 5. rujna 2005. potvrdilo da je podnositeljica zahtjeva podnijela pritužbu kojom je izrazila nezadovoljstvo svojim smještajem i pomanjkanjem odgovarajuće zdravstvene skrbi (vidi stavak 29. ove presude). Nadalje, Vlada je dostavila presliku pritužbe podnositeljice zahtjeva podnesene sucu izvršenja u Županijskom sudu u Požegi od 28. rujna 2005. u kojoj se izričito žalila na to da boluje od kroničnog hepatitisa i da se, zbog svoje bolesti, ne može pridržavati zatvorskoga režima. Sud smatra da ti dokumenti jasno pokazuju da je podnositeljica zahtjeva iskoristila pravna sredstva koja su joj bila na raspolaganju i time domaće vlasti dovoljno upoznala sa svojim pritužbama. Međutim, njene su pritužbe ostale bez odgovora jer sudac nije donio formalnu odluku o njenih pritužbama (vidi stavak 30. ove presude). U tim okolnostima podnositeljica zahtjeva nije mogla iskoristiti mogućnost žalbe. Zbog toga se Vladin prigovor mora odbiti.

41. Sud osim toga primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. Konvencije. Sud primjećuje i da on nije neosnovan ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Opća načela ugrađena u sudsku praksu

42. Sud ponavlja da je u članak 3. Konvencije ugrađena jedna od najtemeljnijih vrijednosti demokratskoga društva. Taj članak u apsolutnom smislu zabranjuje mučenje ili nehumano ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, bez obzira na okolnosti i ponašanje žrtve (vidi *Labita v. Italy*, presuda od 6. travnja 2000., *Reports of Judgments and Decisions* 2000-IV, § 119).

43. Prema sudskoj praksi Suda, da bi nedopušteno postupanje potpalo pod domašaj članka 3. Konvencije, ono mora doseći minimalni stupanj težine. Ocjena tog minimalnog stupnja je relativna; ona ovisi o svim okolnostima predmeta, kao što su trajanje postupanja, njegove tjelesne i duševne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, dob i zdravstveno stanje žrtve. (vidi, između drugih izvora prava, *Ireland v. the United Kingdom*, presuda od 18. siječnja 1978., Serija A br. 25, str. 65, § 162). Iako je svrha takvog postupanja čimbenik koji se treba uzeti u obzir, a to se osobito odnosi na pitanje je li mu je cilj bio poniziti i omalovažiti žrtvu, nepostojanje takve svrhe ne mora neizbježno voditi prema utvrđenju da je došlo do povrede članka 3. (*Peers v. Greece*, br. 28524/95, § 74, ECHR 2001-III, i *Valašinas v. Lithuania*, br. 44558/98, § 101, ECHR 2001-VIII).

44. Sud je dosljedno naglašavao da trpljenje i poniženje uključeno u dotični slučaj mora u svakom slučaju ići preko onog neizbježnog elementa trpljenja ili poniženja koje je povezano s danim oblikom legitimnog lišenja slobode. Unatoč tome, u svjetlu članka 3. Konvencije, država se mora pobrinuti da osoba bude lišena slobode u uvjetima u kojima se poštuje njeno ljudsko dostojanstvo, da ju način i metoda izvršenja mjere ne izlažu nelagodi ili trpljenju onog

intenziteta koji bi prelazio neizbježnu razinu trpljenja inherentnu lišenju slobode, i da, s obzirom na praktične zahtjeve boravka u zatvoru, njezino zdravlje i dobrobit budu odgovarajuće osigurani (vidi *Kudła v. Poland* [GC], br. 30210/96, §§ 92-94, ECHR 2000-XI), uz pružanje potrebne medicinske pomoći i liječenja (vidi, *mutatis mutandis*, *Aerts v. Belgium*, presuda od 30. srpnja 1998., *Reports* 1998-V, p. 1966, §§ 64 et seq.). Prilikom ocjenjivanja uvjeta boravka u zatvoru, potrebno je voditi računa o kumulativnim učincima tih uvjeta, kao i konkretnim navodima podnositelja zahtjeva (vidi *Dougoz v. Greece*, br. 40907/98, § 46, ECHR 2001-II).

45. U iznimnim slučajevima, kad je zatvorenikovo zdravstveno stanje apsolutno nespojivo s boravkom u zatvoru, članak 3. može zahtijevati puštanje takve osobe pod određenim uvjetima (vidi *Papon v. France (no. 1)* (dec.), br. 64666/01, CEDH 2001-VI, i *Priebke v. Italy* (dec.), br. 48799/99, 5. travnja 2001.). Tri su elementa koja osobito treba razmotriti u odnosu na spojivost zdravstvenog stanja podnositelja zahtjeva s njenim boravkom u zatvoru: (a) bolest zatvorenika, (b) primjerenost medicinske pomoći i skrbi koja se pruža u zatvoru, te (c) uputnost daljnjeg provođenja mjere lišenja slobode s obzirom na zdravstveno stanje podnositelja zahtjeva (vidi *Mouisel v. France*, br. 67263/01, §§ 40-42, ECHR 2002-IX).

46. Međutim, članak 3. se ne može tumačiti kao da predviđa opću obvezu otpuštanja zatvorenika iz zdravstvenih razloga. On zapravo državi nameće obvezu da zaštiti tjelesno zdravlje osoba lišenih slobode. Sud prihvaća da medicinska pomoć koja je na raspolaganju u zatvorskim bolnicama ne može uvijek biti na istoj razini kao ona u najboljim medicinskim ustanovama za širu javnost. Unatoč tome, država se mora pobrinuti da zdravlje i dobrobit zatvorenika budu na primjereni način osigurani, između ostalog, i na način da im se pruži potrebna medicinska pomoć (vidi *Kudła*, naprijed citirano, § 94, ECHR 2000-XI; vidi i *Hurtado v. Switzerland*, presuda od 28. siječnja 1994., Serija A br. 280-A, mišljenje Komisije, str. 15-16, § 79, te *Kalashnikov v. Russia*, br. 47095/99, §§ 95 i 100, ECHR 2002-VI). Nadalje, ako vlasti odluče teško bolesnu osobu smjestiti u zatvor i držati je u njemu, moraju iskazati posebnu brigu u jamčenju onakvih uvjeta boravka u zatvoru kakvi odgovaraju posebnim potrebama te osobe koje proizlaze iz njene invalidnosti (vidi *Farbtuhs v. Latvia*, br. 4672/02, § 56, 2. prosinca 2004.).

2. Domašaj pitanja koje treba razmotriti

47. Sud primjećuje da se prigovori podnositeljice zahtjeva na temelju članka 3. Konvencije uglavnom tiču dva pitanja:

- *prvo*, jesu li uvjeti boravka podnositeljice zahtjeva u zatvoru bili u skladu s tom odredbom; i

- *drugo*, je li podnositeljici zahtjeva pruženo potrebno liječenje i medicinska pomoć.

Sud je, međutim, ta dva pitanja ispitao zajedno.

a. Tvrdnje stranaka

48. Vlada nije dala primjedbe niti na jedan od prigovora podnositeljice zahtjeva prema članku 3. Konvencije. Umjesto toga, dala je primjedbe na samo nekoliko pitanja koje je podnositeljica zahtjeva potaknula, uglavnom se usredotočivši na stav podnositeljice zahtjeva prema njezinoj zatvorskoj kazni i zatvorskoj sredini (vidi stavke 25. i 26. ove presude). Vlada je posebno ustvrdila da su prostorije u kaznenoj ustanovi primjereni namještene, prozračne i čiste; zatvorenicama je osigurano zadovoljavajuće obavljanje higijenskih potreba; vrijeme je prikladno organizirano, kako za one zatvorenice koje rade, tako i za one koje ne rade; Kaznionica raspolaže knjižnicom, fitnes dvoranom i računalnom opremom; podnositeljici zahtjeva je osigurana odgovarajuća dijeta i medicinska skrb (vidi stavak 27. ove presude).

49. Kako bi potkrijepila svoje tvrdnje, Vlada je sudu dostavila nekoliko fotografija koje su navodno snimljene u prostorima Kaznionice Požega neutvrđenog datuma. Fotografije prikazuju dvorište i unutarnje prostorije, kao što su spavaonice, dnevni boravak, zahodi, prostori za tuširanje i hodnici.

50. Podnositeljica zahtjeva ostala je pri svojim navodima. Tvrdila je da je njezin opis uvjeta boravka u zatvoru točan (vidi stavke 17. i 18. ove presude). Tvrdila je da njezina bolest nije primjereno liječena i da je bila izložena nepotrebnom trpljenju koje je bilo neprihvatljivo u njezinome zdravstvenom stanju (vidi stavke 19. do 22. ove presude).

b. Ocjena Suda

51. Čini se da Vlada nije osporila da podnositeljica zahtjeva boluje od veoma teškog oblika kroničnog hepatitisa – potencijalno smrtonosne bolesti – i da tijekom svoga drugog boravka u Kaznionici Požega od svibnja 2005. naovamo nije pregledana od strane hepatologa, specijalista za njenu bolest. Nije sporno ni da je jedina medicinska pomoć koja je podnositeljici zahtjeva pružena u odnosu na njen kronični hepatitis bio test učinjen 4. svibnja 2006. koji je potvrdio da je zaražena virusom hepatitisa C i pokazao broj virusa u njenoj krvi.

52. Sud primjećuje da je kronični hepatitis bolest koja prvenstveno napada jetra, a s vremenom može dovesti do ciroze jetara, raka jetara i smrti. S tim u vezi, Sud smatra da je prijeko potrebno da se podnositeljica zahtjeva podvrgne odgovarajućoj ocjeni njenoga trenutačnog zdravstvenog stanja kako bi se mogla primjereno liječiti. Takva se ocjena mogla napraviti na temelju biopsije jetara i odgovarajućih pretraga krvi. Međutim, podnositeljici zahtjeva nije pružen odgovarajući dijagnostički tretman i nisu joj dane mjerodavne informacije o njenoj bolesti, čime ju se držalo u neizvjesnosti glede njezinoga zdravstvenog stanja i uskraćivala joj se svaka kontrola nad njime, što je kod nje zacijelo stvaralo trajnu tjeskobu i strah. U tom pogledu, Sud smatra nebitnom Vladinu tvrdnju da je podnositeljica zahtjeva bila kod zatvorskog liječnika više od pedeset puta, jer ti posjeti podnositeljici zahtjeva nisu omogućili da dobije medicinsku skrb i pomoć koja joj je bila neophodna zbog njenoga konkretnog zdravstvenog stanja. Budući da podnositeljica zahtjeva nije podvrgnuta odgovarajućim liječničkim pregledima, zbog čega nisu utvrđene ni točne posljedice kroničnog hepatitisa na zdravlje podnositeljice zahtjeva, nije joj se mogla niti pružiti odgovarajuća medicinska pomoć.

53. Nadalje, iako se kronični hepatitis povezuje sa stalnom iscrpljenošću i smanjenom fizičkom sposobnošću, podnositeljica zahtjeva bila je obvezna svaki se dan postrojavati u dvorištu kaznionice, bez obzira na vremenske uvjete. Osim toga, kad bi osjetila slabost bilo joj je onemogućeno odmoriti se bez dopuštenja zatvorskog liječnika u svakoj takvoj prigodi, što objašnjava veliki broj posjeta liječniku od strane podnositeljice zahtjeva. Prema mišljenju Suda, takva dodatna trpljenja nametnuta podnositeljici zahtjeva su, s obzirom na njeno sadašnje zdravstveno stanje, bila nepotrebna i prelazila su neizbježni element trpljenja ili poniženja povezanog s danim oblikom legitimnog lišenja slobode.

54. Kad je riječ o uvjetima boravka u zatvoru, prevelikom broju osoba u ćeliji i pomanjkanju odgovarajuće higijene, grijanja odnosno primjereno čiste posteljine, te općem stanju zgrade, Sud je ta pitanja u cjelini ispitao na temelju tvrdnji podnositeljice zahtjeva i nepostojanja odgovarajućih primjedaba od strane Vlade.

55. Sud konstatira da je Vlada, u potporu svojih tvrdnji, poslala neke fotografije koje navodno prikazuju uvjete boravka u Kaznionici Požega. Budući da je nemoguće utvrditi kada i u kojim okolnostima su te fotografije nastale, Sud smatra kako ih nije moguće uzeti u obzir.

56. Jedna od značajki boravka podnositeljice zahtjeva u zatvoru koju je potrebno ispitati je njezina tvrdnja da su ćelije prenapučene. Ona je ustvrdila da je smještena u ćeliju od 12 četvornih metara zajedno s još pet zatvorenica. Vlada je ustvrdila da je u Kaznionici moguće smjestiti 157 zatvorenica i da su na dan 5. listopada tamo bile 72 zatvorenice, ali kako nije

dala nikakve dodatne pojedinosti o sadašnjim prilikama podnositeljice zahtjeva, nije ni osporila njene tvrdnje. Iz toga proizlazi da je podnositeljica zahtjeva bila prisiljena boraviti u prostoru od 2,4 četvorna metra.

57. U vezi s time, Sud podsjeća da je Europski odbor za sprječavanje mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) utvrdio da su 4 četvorna metra po zatvoreniku odgovarajuća i poželjna orijentacijska vrijednost kad je riječ o površini zatvorske ćelije (vidi, na primjer, Izvješće CPT-a o njegovom posjetu Latviji u 2002. – CPT/Inf (2005) 8, § 65). Taj je pristup potvrđen i u sudskoj praksi Suda. Sud podsjeća da je u predmetu *Peers* ćelija površine 7 četvornih metara za dva zatvorenika uzeta kao relevantni aspekt u utvrđenju povrede članka 3., iako je u tom slučaju čimbenik prostora bio povezan s utvrđenim pomanjkanjem prozračivanja i svjetla (vidi *Peers v. Greece*, br. 28524/95, §§ 70–72, ECHR 2001-III). U predmetu *Kalashnikov*, podnositelj zahtjeva bio je prisiljen boraviti u prostoru manjem od 2 četvorna metra. U tom je predmetu Sud smatrao da takav stupanj prenapučenosti sam po sebi otvara pitanje poštivanja članka 3. Konvencije (vidi *Kalashnikov v. Russia*, br. 47095/99, §§ 96–97, ECHR 2002-VI). Sud je do sličnog zaključka došao i u predmetu *Labzov*, u kojem je podnositelju zahtjeva osigurano manje od 1 četvornog metra osobnog prostora tijekom njegovog 35-odnevnog boravka u zatvoru (vidi *Labzov v. Russia*, br. 62208/00, §§ 41-49, 16. lipnja 2005.), te u predmetu *Mayzit*, u kojem je podnositelju zahtjeva osigurano manje od 2 četvorna metra tijekom njegovog devetomjesečnog boravka u zatvoru (vidi *Mayzit v. Russia*, br. 63378/00, § 40, 20. siječnja 2005.).

58. Nasuprot tome, u nekim drugim predmetima nije utvrđena povreda članka 3. jer je ograničenost prostora u spavaonicama bila nadoknađena slobodom kretanja što su je zatvorenici uživali tijekom dana (vidi *Valašinas*, naprijed citirano, §§ 103, 107, i *Nurmagomedov v. Russia* (dec.), br. 30138/02, 16. rujna 2004.).

59. Kad je riječ o pitanju koliko je sati na dan podnositeljica zahtjeva bila prisiljena boraviti u svojoj ćeliji, Sud prvo primjećuje da se, zbog svoje bolesti, podnositeljica zahtjeva treba često odmarati, za što je nužan njezin produljeni boravak u ćeliji. Stoga postojeći režim u zatvoru u tom pogledu nije relevantan za situaciju podnositeljice zahtjeva. Sud prima na znanje i tvrdnje podnositeljice zahtjeva, koje Vlada nije osporila, da su kreveti stari i djelomično slomljeni, madraci rasparani i prljavi, te da je jedna zatvorenica u ćeliji koja je uzimala teške sedative gotovo svake noći uprljala krevet što je stvaralo nepodnošljivi smrad u ćeliji. U tim okolnostima, Sud smatra da pomanjkanje prostora u kombinaciji s tim dodatnim čimbenicima ima veliku težinu kao aspekt što ga treba uzeti u obzir u svrhu utvrđivanja jesu li sporni uvjeti boravka u zatvoru bili „ponižavajući“ sa stajališta članka 3.

60. Kad je riječ o sanitarnim uvjetima, Sud primjećuje da Vlada nije izričito osporila tvrdnje podnositeljice zahtjeva da su na trideset zatvorenica u prosjeku bila dva zahoda, te da bi ponekad bila poslana istuširati se u podrumu gdje su tuševi bili pljesnivi, a uokolo su često trčali miševi, žohari, štakori i mačke.

61. Kad je riječ o općoj održavanosti, Sud primjećuje da tvrdnje podnositeljice zahtjeva prema kojima su zgrade bile stare i veoma loše održavane, uključujući i neispravne uređaje za grijanje i oštećeno krovništvo zbog čega je u zatvorskim prostorima bilo hladno i u njih je curila kiša, potkrepljuje Vladino izvješće od 21. prosinca 2006. (vidi stavak 33. ove presude).

Sud smatra da te činjenice ukazuju na to da je podnositeljica zahtjeva bila zatvorena u nehigijenskom i nesigurnom okruženju.

62. Kad je riječ o Vladinim tvrdnjama u vezi s ponašanjem i stavom podnositeljice zahtjeva, Sud ponavlja da ne prihvaća argument da se uvjeti boravka u zatvoru mogu određivati prema tome je li zatvorenik pasivan i bez inicijative za sudjelovanje u zatvorskim aktivnostima, jer se svim zatvorenicima trebaju osigurati zatvorski uvjeti koji su u skladu s člankom 3. Konvencije (vidi *mutatis mutandis*, *Cenbauer v. Croatia*, br. 73786/01, § 47, ECHR 2006-...).

63. Prema mišljenju Suda, pomanjkanje potrebne medicinske skrbi i pomoći u vezi s kroničnim hepatitisom od kojega podnositeljica zahtjeva boluje, povezano sa zatvorskim uvjetima koje podnositeljica zahtjeva mora trpjeti već više od dvije godine umanjili su ljudsko dostojanstvo podnositeljice zahtjeva i kod nje pobudili osjećaje tjeskobe i podčinjenosti koji su je mogli poniziti i omalovažiti, a možda i slomiti njezin tjelesni ili moralni otpor. U svjetlu navedenoga, Sud smatra da se, zbog naravi, trajanja i težine nedopuštenog postupanja kojemu je podnositeljica zahtjeva bila podvrgnuta, te kumulativnih negativnih učinaka na njeno zdravlje, postupanje kojemu je ona bila podvrgnuta može okarakterizirati kao neljudsko i ponižavajuće (vidi *Egmez v. Cyprus*, br. 30873/96, § 77, ECHR 2000-XII; *Labzov v. Russia*, naprijed citirano, § 45; *Mayzit v. Russia*, naprijed citirano, § 42; and *Koval v. Ukraine*, br. 65550/01, § 82, 19. listopada 2006.).

64. Prema tome, u okolnostima ovoga predmeta došlo je do povrede članka 3. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

65. Podnositeljica je osim toga prigovorila da su zatvorske vlasti otvarale svu njenu poštu i da su nadzirale sve njene telefonske razgovore kako tijekom boravka u pritvoru u Remetincu, tako i tijekom njenoga boravka u Kaznionici Požega. Pozvala se na članak 8. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

„1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

66. Vlada je osporila tu tvrdnju i ustvrdila da podnositeljica zahtjeva nije iscrpila domaća pravna sredstva jer taj prigovor nije podnijela domaćim tijelima, kao što su uprava Kaznionice Požega ili sudac izvršenja.

67. Podnositeljica zahtjeva nije dala nikakve primjedbe na očitovanje Vlade o tom pitanju.

68. Sud primjećuje da podnositeljica zahtjeva svoj prigovor glede otvaranja njene pošte i nadzora njenih telefonskih razgovora nije uputila niti jednom domaćem tijelu, iako je prema članku 15. (2) Zakona o izvršavanju kazne zatvora takvu pritužbu mogla podnijeti upravitelju kaznionice, sucu izvršenja ili Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav.

69. Iz toga slijedi da u odnosu na ovaj prigovor podnositeljica zahtjeva nije iscrpila domaća pravna sredstva, pa se taj prigovor stoga mora odbiti u skladu s člankom 35. stavcima 1. i 4. Konvencije.

III. OSTALE NAVODNE POVREDE KONVENCIJE

70. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je i na temelju članka 4. Protokola br. 7 da je osuđena dvaput za isto kazneno djelo. I konačno, pozvala se na članke 5., 6. i 7. Konvencije, članak 1. Protokola br. 4. i članak 2. Protokola br. 7 bez navođenja daljnjih dokaza.

71. U svjetlu svih materijala koje ima u svom posjedu, te u mjeri u kojoj su pitanja koja su predmet prigovora u njegovoj nadležnosti, Sud smatra da ovaj dio zahtjeva ne upućuje na postojanje ikakve povrede bilo kojeg od naprijed spomenutih članaka Konvencije. Iz toga slijedi da su ti prigovori nedopušteni prema članku 35. stavku 3. kao očigledno neosnovani i da se moraju odbiti na temelju članka 35. stavka 4. Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

72. Članak 41. Konvencije propisuje:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Šteta

73. Podnositeljica zahtjeva potražuje 110,000 eura (EUR) na ime nematerijalne štete.

74. Vlada nije dala nikakve primjedbe u tom pogledu.

75. Sud konstatira da je utvrdio da je došlo do povrede prava podnositeljice zahtjeva zajamčenih člankom 3. Konvencije. Osobito je utvrdio da tijekom izdržavanja kazne zatvora podnositeljica zahtjeva nije bila primjereno liječena i da je držana u nehigijenskim i nesigurnim uvjetima. Zbog te je činjenice nesporno bila izložena teškom tjelesnom i duševnom trpljenju kroz dulje vremensko razdoblje (više od dvije godine). Stoga, presuđujući na pravičnoj osnovi, kako zahtijeva članak 41. Konvencije, Sud podnositeljici zahtjeva dosuđuje 15.000 EUR (petnaest tisuća eura) s tog naslova, uvećanih za sve poreze koji bi se mogli zaračunati na taj iznos.

B. Troškovi i izdaci

76. Podnositeljica zahtjeva, kojoj je odobrena pravna pomoć, od Suda je zatražila i da joj dosudi troškove i izdatke zastupanja u postupku pred njime na način koji se utvrđuje na temelju sudske prakse Suda.

77. Vlada nije dala nikakve primjedbe u tom pogledu.

78. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj je dokazano da su oni stvarno i nužno nastali i da su s obzirom na visinu bili razumni. U ovome predmetu, uzevši u obzir informacije koje ima i naprijed navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi iznos od 3.200 EUR za postupak prema Konvenciji, uz iznos koji je podnositeljici zahtjeva već dodijeljen na ime pravne pomoći, uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati na taj iznos.

C. Zatezna kamata

79. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke, uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *proglašava* prigovor koji se odnosi na uvjete boravka podnositeljice zahtjeva u Kaznionici Požega od svibnja 2005. naovamo dopuštenim, a ostatak zahtjeva nedopuštenim;

2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 3. Konvencije;

3. *presuđuje*

(a) da tužena država podnositeljici zahtjeva treba, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti

sljedeće iznose koje je potrebno pretvoriti u nacionalnu valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja

- (i) 15.000 EUR (petnaest tisuća eura) na ime nematerijalne štete;
- (ii) 3.200 EUR (tri tisuće i dvjesto eura) na ime troškova i izdataka;
- (iii) sve poreze koje bi se mogli zaračunati na te iznose;

(b) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedene iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;

4. *odbija* ostatak zahtjeva podnositeljice zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 12. srpnja 2007. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Søren NIELSEN
Tajnik

Christos ROZAKIS
Predsjednik